

OD REDAKCJI

Kolejny numer Zeszytów Naukowych Instytutu Spraw Publicznych „Zarządzanie Publiczne” poświęcony jest ewaluacji w odniesieniu do polityk i projektów publicznych. Zagadnienie to nabiera szczególnej wagi obecnie, gdy z jednej strony można zaobserwować wzmożoną aktywność władz lokalnych w tym obszarze, przy czym wiele projektów realizowanych jest z pieniędzy unijnych, z drugiej natomiast, od momentu wprost rewolucyjnej zmiany dotyczącej istoty rozumienia ewaluacji przez Michaela Quinna Pattona (2008), ważne jest, aby traktować ją nie tylko w tradycyjnych kategoriach administracyjno-oceniających, co jest wymogiem unijnym, ale jako nowe, skuteczne narzędzie umożliwiające właściwe wykorzystanie już istniejącego potencjału ludzkiego i ekonomiczno-rzeczowego oraz jego generowanie. Takie rozumienie ewaluacji wskazuje na jej głęboko humanizujące korzenie, które wywodzą się z prac Helen Simons zajmującej się głównie ewaluacją w edukacji, gdzie pierwotnie stanowiła ona przedmiot badań. To właśnie Helen Simons należy do tych pionierów ewaluacji, którzy traktują to zjawisko jako coś więcej niż tylko pomiar parametrów skuteczności działań umożliwiających realizację założonych celów. Dla tej badaczki ewaluacja jest formą refleksji, dzięki której możliwe jest rozpoznanie wartości prospołecznych, a tym samym prorozwojowych konkretnego działania. Takie rozumienie ewaluacji jeszcze mocniej promuje Patton, autor tak ważnej i odważnej koncepcji jak ewaluacja rozwoju. Z rodzimych badaczy w nowy sposób myślenia o ewaluacji wpisuje się na przykład Leszek Korporowicz. Dla wspomnianych badaczy poznanie, zrozumienie i zmiana stanowią o wartości ewaluacji i jej potencjale, przekształcając ją w instrument zarządzania strategicznego, które pozwala realizować działania spełniające cele uspołecznionego rozwoju, kreatywności, innowacyjności i uczenia się.

Zawarte w niniejszym tomie artykuły wpisują się, chociaż w różnym stopniu, w ten nowy nurt myślenia o ewaluacji. Większość z nich odnosi się do polskich doświadczeń i zawiera analizę roli ewaluacji realizacji konkretnych projektów wdrażanych przez władze lokalne, co z kolei pozwala poszczególnym Autorom na refleksje nad miejscem wartości prospołecznych przyjętych w polityce lokalnej.

Artykuł Łukasza Czopika i Anny Łojewskiej-Pyki pt. *Praktyczne aspekty realizacji ewaluacji w jednostkach samorządu terytorialnego* zawiera wiele cennych refleksji nad dokonującymi się zmianami w rozumieniu ewaluacji nie tylko w sektorze publicznym. Pod wpływem przekształceń w modelu zarządzania publicznego autorzy podkreślają, że rola ewaluacji nie może ograniczać się jedynie do oceny rezultatów podejmowanych działań lub polityki, ale powinna mieć charakter globalny i obejmować wszystkie ich fazy: od planowania, poprzez realizację, do efektów końcowych. Nie powinno się jej także rozumieć jedynie zgod-

nie z definicją jej standardów, czy to powstałych w ponadstuletniej jej historii, czy też jako administracyjno-kontrolne wymogi Unii Europejskiej, gdyż współczesny kontekst funkcjonowania samorządów lokalnych wymaga, by ewaluację traktować jako strategię rozwoju i przejaw samorządności oraz funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego. O tych zmianach w realizacji polityki przez władze lokalne traktuje także artykuł Jarosława Hermaszewskiego pt. *Analiza skuteczności decyzji strategicznych liderów rozwoju lokalnego. Zarys koncepcji*. Zakładając, że decyzje strategicznych liderów rozwoju lokalnego są miernikiem stopnia efektywności form sprawowania władzy lokalnej, autor zastanawia się, w jakim stopniu ma na nią wpływ przyjęty model zarządzania bliższy *government* czy też *governance*, czyli współrzędzeniu. Analiza decyzji strategicznych prezydentów Wrocławia, Poznania i Gdańska, które były przedmiotem oceny, miała przynieść odpowiedź na to ważne pytanie.

Kolejne artykuły dotyczą prorozwojowej roli ewaluacji. I tak Arkadiusz Świadek i Marek Tomaszewski w artykule pt. *Regionalna polityka innowacyjna w świetle wybranych wtórnych teorii rozwoju regionalnego* podejmują wątek innowacyjności, odnosząc go do polityki regionalnej. Teorie wtórne rozwoju regionalnego stanowią teoretyczne ramy dla prowadzonej analizy. Autorzy stawiają tezę, że władza posiada odpowiednie instrumenty, by formułować regionalną politykę innowacyjną i skutecznie ją wdrażać. W procesie tym należy dostosować ją do lokalnych uwarunkowań oraz zaangażować w nią trzy typy podmiotów: jednostki biznesowe, które są odbiorcami innowacji, jednostki naukowo-badawcze, które są źródłami innowacji, oraz administrację rządowo-samorządową jako koordynatora działań, który jest także odpowiedzialny za tworzenie odpowiedniego klimatu dla rozwoju gospodarczego regionu, między innymi przez pobudzanie zaniedbanego obszaru, jakim jest przestrzeń kapitału społecznego. Z kolei artykuł Grzegorza Sroślaka *Umowy i porozumienia jako efekt ewaluacji polityki regionalnej w Rosji* można uznać za podjęcie refleksyjnego dialogu z Autorami poprzedniego artykułu. Grzegorz Sroślak pokazuje, jaką rolę odegrała ewaluacja w kształtowaniu i wdrażaniu polityki regionalnej, tym razem egzemplifikowanej przez przypadek Federacji Rosyjskiej. Wnikliwa analiza uwarunkowań polityczno-historycznych oraz prawno-społeczno-kulturowych zawierania umów i porozumień pomiędzy władzami regionalnymi a rządem i ocena ich wpływu na skuteczność polityki regionalnej z punktu widzenia społecznego interesu regionu stanowi jeszcze jeden argument, by uznać ewaluację za ważny, chociaż nie zawsze wystarczająco doceniany, instrument kształtujący holistyczny ogłąd i rozumienie podejmowanych działań, a tym samym umożliwiający ich poprawę. Również Anna Busłowska w artykule zatytułowanym *Inwestycje w rozwój infrastruktury drogowej jako instrument polityki lokalnej gminy – ocena projektów realizowanych ze środków Unii Europejskiej w Mieście Białymstoku* zwraca uwagę na rozszerzoną o wartości społeczne i rozwojowe rolę ewaluacji. Przykład inwestycji w infrastrukturę drogową w Białymstoku dzięki realizacji projektów dofinansowanych z budżetu UE nie tylko pozwolił Autorce na ewaluację samych projektów w ich sferze ekonomiczno-rzeczowej, ale także – co wydaje się nawet ważniejsze – wykazał, że ewaluacja powinna, oprócz zapewnienia po-

miaru efektywności działań projektowych, stymulować rozwój społeczny i być jego synonimem. Tak więc ewaluacja służy nie tylko efektywności i skuteczności przez pobudzanie kreatywności i innowacyjności władz samorządowych, w szerszym rozumieniu wpływa również na jakość życia społeczności lokalnej, jest miernikiem prowadzonej przez samorządy polityki lokalnej, a nawet przyczynia się do budowania postaw obywatelskich. Artykuł Gábor Kovácsa, zatytułowany *External Financing of Hungarian Local Governments: Knowledge and Attitude* wzbogaca dyskusję nad polityką władz lokalnych o perspektywę węgierską. Autor dokonuje krytycznej analizy sytuacji ekonomicznej samorządów lokalnych – których dług publiczny nie tylko jest bardzo duży, ale także wzrasta – jednocześnie wskazując na przyczyny tej sytuacji. Negatywna ewaluacja polityki władz lokalnych stała się jednocześnie cennym źródłem wiedzy, która właściwie spożytkowana już pozwoliła uniknąć popełnionych wcześniej błędów. Jest to jeszcze jeden przykład pokazujący, jak wielki jest potencjał ewaluacji i jak ważną rolę odgrywa ona w procesie uczenia się i podejmowania działań naprawczych. To samo wskazanie na pozytywną wartość ewaluacji negatywnej zawiera artykuł Aleksego Rusinowicza pt. *Ocena funkcjonowania programu Indywidualnych Kont Emerytalnych – implikacje dla doskonalenia systemu zabezpieczenia emerytalnego*. Autor analizuje bardzo ważne społecznie zagadnienie, jakim jest stworzenie efektywnego i skutecznego systemu zabezpieczenia emerytalnego. I chociaż, uwzględniając wieloaspektowe przesłanki, ocenia go negatywnie, jednocześnie traktuje nawet tak negatywną ocenę IKE jako ważne źródło informacji. Właściwie pożytkowane powinny doprowadzić do udoskonalenia systemu zabezpieczenia emerytalnego, a tym samym znacząco przyczynić się do zapewnienia odpowiedniej jakości życia osobom, które przestały być aktywne zawodowo.

Dwa następne artykuły – pierwszy *The Impact of the First Global Financial Crisis in the 21st Century on the Hungarian Regional Employment Inequalities*, autorstwa Zsuzsanny Dabasi Halász, i drugi *The Application of Markov Chain Model to the Description of Hungarian Market Processes*, autorstwa Katalin Lipták, traktują o tym samym zagadnieniu: problemie bezrobocia na Węgrzech. Zsuzsanna Dabasi Halász podkreśla bardzo silny związek pomiędzy czynnikami pozaekonomicznymi, a przede wszystkim postawami i filozofią myślenia, na przykład brakiem kultury przedsiębiorczości odziedziczonym po poprzednim systemie gospodarczym, a stopą bezrobocia. Kryzys z 2008 roku z całą siłą ujawnił problemy niektórych regionów Węgier, powodując ekonomiczną marginalizację dużej części społeczeństwa, która to marginalizacja trwa do tej pory. Jednocześnie wnikliwa analiza skutków tego kryzysu i sposobów radzenia sobie z nim pozwala uzyskać cenną wiedzę o związanych z tymi zjawiskami czynnikach, niezawężonych do Węgier, ale oddziałujących na gospodarkę globalną (na przykład kryzys w Grecji, mobilność pracowników najlepiej wykształconych, co zmniejsza szanse rozwoju regionu, itd.), by odpowiednio modelować regionalną politykę rozwojową. Ze względu na wspólne historyczne doświadczenie z okresu komunizmu oraz funkcjonowanie w gospodarce globalnej konkluzje autorki znajdują odniesienie także do naszej rodzimej rzeczywistości. Katalin Lipták

dokonuje adaptacji łańcuchowego modelu Markowa do opisu i analizy procesów charakteryzujących węgierski rynek pracy. Chociaż trudno jest dokładnie przewidzieć zachodzące na nim zmiany w perspektywie długoterminowej, metoda ta pozwoliła autorce prognozować główne przeobrażenia przejawiające się w tendencji likwidującej duże dysproporcje pomiędzy poszczególnymi regionami. Istotną rolę w tym procesie ożywiania rynku pracy przypisuje bardziej aktywnej formie partnerstwa pomiędzy organizacjami lokalnymi i ogólnonarodowymi oraz polityce regionalnej skoncentrowanej na rozwoju infrastruktury.

Oddając do rąk Państwa niniejszy tom, mam nadzieję, że spotka się on z zainteresowaniem i zainspiruje do dyskusji, czy to w formie artykułów, czy też seminariów i spotkań. Pozwolę sobie także wyrazić przekonanie, że z pożytkiem „włączy się” w dyskusję nad wieloaspektowym, bardziej społecznym i humanizującym rozumieniem ewaluacji, co pozwala na jej nowe zastosowanie jako narzędzia w zarządzaniu w sektorze społecznym, gdzie ważna jest nie tylko skuteczność ekonomiczno-przedmiotowa, ale przede wszystkim taka, która pomnaża dobro wspólne przez działania prorozwojowe potrzebujące kapitału społecznego.

Anna Lubecka